

Karin Carlsson, *Kvinnosaker: Ett sekel av kvinnohistoria genom 50 föremål* (Stockholm: Bonnier fakta 2020). 207 s.

Trots att kvinnohistoria som forskningsfält började växa fram redan under 1960–1970-talen och etablerades allt mer under 1980-talet är det fortfarande så att historieskrivningen som inkluderar kvinnor har svårt att få fäste utanför universiteten. Det är ett återkommande och ofta diskuterat problem att kvinno- och genushistoriker inte alltid lyckas påverka den allmänna historieuppfattningen och att populärhistoria fortsatt skrivs i ett manligt perspektiv. På senare år har ett nytt uppsving och intresse för kvinnohistoria växt fram, vilket syns både i akademiska sammanhang och i populärhistoriska sådana. Historikern Karin Carlssons *Kvinnosaker: Ett sekel av kvinnohistoria genom 50 föremål*, som tillkommit i ett samarbete mellan författaren och museet Stockholm Kvinnohistoriska, är ett mycket lyckat exempel på hur kvinnohistoria kan populariseras och ändå behålla sin vetenskapliga tyngd. *Kvinnosaker* är lättillgänglig utan att göra avkall på fördjupade analyser och komplexa resonemang. Boken har ett dubbelt syfte, nämligen att synliggöra kvinnor i historieskrivningen och att omtolka museers samlingar som traditionellt innefattar manligt kodade föremål. Carlsson visar hur nytolkningar av föremål och analyser av objekt som inte uppmärksammats öppnar för nya förståelser av historien.

Precis som titeln avslöjar innehåller *Kvinnosaker* 50 föremål, som valts ut eftersom att de alla på olika sätt visar på kvinnors frigörelse i Sverige under 1900-talet. Föremålen används som en ingång till en större berättelse och för att belysa samhällskontexter vid olika tidpunkter. En bok om 50 olika föremål hade kunnat bli spretig och svår att överblicka. I stället vävs historien om kampen för rättigheter samman med föremålen. Objekten ser vid en första anblick inte ut att ha några kopplingar till varandra, men genom att visa på deras betydelse i kvinnors liv synliggörs förbindelserna mellan dem. Trots att varje föremål enbart ägnas några få sidor blir boken inte överlastad utan i stället informativ och enkel att följa. *Kvinnosaker* bygger på Carlssons eget arkivarbete men framför allt på ett gediget svenskt och internationellt forskningsläge.

Var gränsen går mellan kvinnohistoria och genushistoria är inte alltid självklart, men om kvinnohistoria något hårddraget har som mål att synliggöra kvinnor och att genushistoria utöver detta anspråk vill problematisera och analysera konstruktioner av kön inom maktstrukturer, hamnar Carlssons bok i gränslinjen mellan dessa fält. Carlsson diskuterar nämligen frågor om makt, aktörskap, offentligt och privat.

I *Kvinnosaker* finns berättelser om kvinnors frigörelse på två olika plan. För det första handlar det om kvinnoemancipationen i en offentlig och po-

litisk kontext. Här lämnas utrymme åt föremål som röstkortet, skattsedeln, pengarna och lagboken. Men också fanan och plakatet som använts inom den feministiska rörelsen i kampen för förändring. Fanan får symbolisera den tidiga kvinnorörelsen och plakatet står som symbol för 1960- och 1970-talets feministiska demonstrationer och aktioner. För det andra lyfts frigörelse i det privata fram, där det till stor del handlar om kvinnors hushållsarbete och de diskussioner som förts om värdet av hemarbete. Kopplat till föremålen som är knutna till denna nivå av kvinnlig frigörelse är tid – att kvinnor genom innovationer som konservburken, hushållsassistenten, nappflaskan, spisen och mikrovågsugnen kunnat frigöra tid att ägna åt annat än tunga hushållssysslor. Dessa vardagliga föremål har inte en lika självklar plats i kampen för lika rättigheter men har varit betydelsefulla eftersom de underlättat det vardagliga livet för såväl husmödrar som yrkesarbetande kvinnor. En frigörelseprocess som knyter an såväl till det privata som det offentliga är kvinnors sexuella frigörelse och frågor om reproduktion som är centrala i avsnitten om pessaret, provröret och vibratoren. Carlsson tecknar en större berättelse om frigörelse men lämnar också utrymme åt oväntade detaljer såsom den svensktillverkade dammsugaren som såldes under 1930-talet tillsammans med olika typer av vibratorer som husmodern kunde ägna sig åt efter städningen.

Det är ingen enkelspårig historia som tecknas utifrån föremålen och deras betydelse för kvinnors kamp för lika rättigheter. I stället framträder komplexiteten och dubbelheten i hur flera av dem tolkats. Samma objekt har av olika personer eller vid olika tidpunkter ansetts vara feministiska eller förtryckande. Exempel på sådana ting är bröstimplantaten och puderdosan, som båda berör kvinnors rätt att uttrycka sig själva genom sitt utseende och frågor om objektifiering och skönhetsideal.

Kvinnosaker kan läsas som en form av uppslagsbok eller som en helhet från pärm till pärm. Den riktar sig till en kvinno- och genushistoriskt intresserad allmänhet och passar också som material i grund- och gymnasieskolor. Den fungerar även utmärkt för att ge studenter på universitetsnivå uppslag till uppsatsämnen. Sammantaget är *Kvinnosaker* en bok med pedagogisk skärpa med ett flertal spännande empiriska exempel och en betydande forskningsgenomgång. Det pedagogiska anslaget stärks än mer av alla tips om litteratur, filmer och poddar som avslutningsvis inspirerar till vidare fördjupning om kvinno- och genushistoria.